

9. Конституція України : прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
10. Соціологія права : павч. посіб. / О. М. Джужа, В. М. Вовк [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужи. — К. : Юрішком Інтер, 2004. — 288 с.
11. Головченко В. Правові механізми формування правосвідомості студентів / В. Головченко, А. Потьомкін // Право України. — 2006. — № 4. — С. 100–103.
12. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність : монографія / Ю. Калиновський — Х. : Право, 2008. — 288 с.
13. Ромашов Р. А. Правовая культура и правовой пигилизм в молодежной среде / Р. А. Ромашов, Е. Г. Шукшина // История государства и права. — 2006. — № 2. — С. 2–8.
14. Яницька П. Сучасні тенденції злочинності серед молоді // Право України. — 1998. — № 12. — С. 86–88.
15. Ряшко В. І. Соціологія права у запитаннях і відповідях : (павч.-метод. посіб. для курсантів, студ. і слухачів) / В. І. Ряшко, Р. В. Сокол. — Л. : ЛІВС при НАВС України, 2002. — 196 с.

Анотація

Проць О. Є. Правова свідомість молоді в Україні: особливості і види деформації. — Стаття.

У статті досліджуються особливості правової свідомості молоді в Україні та її деформації. Молодь — це особлива соціальна група. Завданням Української держави є формування в української молоді високого рівня правової свідомості. Від цього залежать перспективи побудови в Україні правової держави і громадянського суспільства.

Ключові слова: деформації правосвідомості, молодь, правовий пігілізм, правова свідомість, правова соціалізація.

Summary

Prots O. E. Legal consciousness of youth in Ukraine: peculiarities and kinds of deformation. — Article.

In the article peculiarities of youth's legislative consciousness in Ukraine and its deformation are investigated. Youth is a special social group. The task of Ukrainian state is to form a high level of youth's law consciousness. It has influence on the perspectives of development of legal state and civil society in Ukraine.

Keywords: deformation of legal consciousness, youth, law nihilism, legislative consciousness, legal socialization.

УДК 351.74:340.132

О. О. Джураєва

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОПОРЯДКУ В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ

У сучасній правовій науці дослідження проблем правопорядку має не тільки глибоке теоретичне, але й практичне значення. І це закономірно, бо від того, як розуміються, а головне, як застосовуються інститути правопорядку, залежать результати ефективності функціонування усієї правової системи та їх вплив на всі сфери суспільного розвитку. Будь-яка демократична держава своїм завданням має встановлення та підтримання правопорядку в країні. Забезпечення правопорядку є невід'ємною складовою діяльності держави, в якій декларується принцип верховенства права.

© О. О. Джураєва, 2009

Поняття правопорядку є багатограним і функціонально змістовним. У загальному розумінні, правопорядок — це порядок, що визначений та регулюється правом.

Забезпечення безпеки громадян, держави і суспільства в цілому є важливою умовою власне самого існування громадського суспільства. І правоохоронні органи є безпосередньо відповідальними за безпеку кожного громадянина на території України і за її межами.

Така теоретична і практична значущість проблеми визначає інтерес науковців до неї. Це, зокрема, роботи М. В. Бойчука, Л. М. Давиденка, В. Н. Казакова, Л. Ф. Кваши, А. Ф. Крижанівського, Н. Є. Петрова та інших.

Зміцнення власної безпеки є стійкою тенденцією розвитку суспільства. Це зумовлено об'єктивними потребами та інтересами людей, які повинні використовувати усі наявні правові засоби, насамперед право і законність, для постійного зміцнення власної безпеки. Безпека, стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, має бути гарантована правоохоронними органами у різних сферах життєдіяльності — економічній, політичній, військовій, технологічній, інформаційній, екологічній та ін. [1, 36].

Світовий досвід розвитку юриспруденції показує, що ефективна боротьба зі злочинністю неможлива без підтримки громадськості, без широкого залучення приватних осіб до справи виявлення та розкриття злочинів [2, 111].

Що стосується правопорядку, то він є складовою частиною, елементом правової реальності, яка утворюється у суспільстві у результаті існування і функціонування у ньому права і правових явищ, суспільно-правових наслідків і процесів, породжуваних правом. Як і право в цілому, правопорядок є загально-визнаним наочним фактом і невід'ємною частиною існуючого у суспільстві офіційного, державно-публічного і приватно-правового життя, яке щоденно виявляється в багатоманітних обставинах життєдіяльності окремих особистостей, спільнот людей та їх об'єднань [3, 72].

Забезпечення правопорядку засобом ефективної правоохоронної діяльності — це одне з головних завдань кожної демократичної сучасної держави. І навіть демократія і свобода особи, права людини і громадянина залишаються порожніми словами доти, поки та оскільки відсутній надійний та ефективний механізм практичної реалізації і захисту цих прав і свобод. При всій значимості самоорганізації народу, ролі суспільних об'єднань тільки держава через спеціально створювані органи і структури здатна забезпечити всебічне реальне виконання завдань по захисту життя, честі, гідності своїх громадян, їхніх законних інтересів і власності. Навіть приватні детективні та охоронні органи повинні діяти тільки на основі чітко встановлених державою правил і норм.

Правоохоронні органи створюються державою для виконання відповідних функцій, що є конкретними напрямками такої діяльності, а саме: конституційний контроль, правосуддя, прокурорський нагляд, виявлення та розслідування правопорушень, юридична допомога та захист у кримінальних і цивільних справах. До ознак, характерних для органів, які виконують правоохоронні функції,

належать: державно-владна, юрисдикційного характеру; підзаконність та точна урегульованість діяльності; правозастосовчий характер рішень, що приймається цими органами; застосування примусу.

В Україні відсутнє конституційне закріплення поняття та системи правоохоронних органів. Тільки у ч. 3 ст. 17 Конституції наводиться термін «правоохоронні органи»: забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладається на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначається законом [4]. У коментарі до цієї статті, зробленому Інститутом законодавства Верховної Ради України, до вказаних органів належать: Служба безпеки, Національна гвардія, Внутрішні війська МВС, міліція тощо.

Дане положення відображено також у Законі України «Про надзвичайний стан» від 16 березня 2000 р. Так, забезпечення громадянського порядку, охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян в умовах надзвичайного стану може здійснюватися силами і засобами органів внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України, Служби безпеки України відповідно до чинного законодавства.

Основні ідеї використання збройних сил для боротьби з зовнішніми і внутрішніми ворогами ми знаходимо навіть у древніх письмових джерелах. У класичній праці давньокитайського стратега У Цзи (V–IV ст. до н.е.) стосовно цього питання говориться: «Звичайно піднімають військо на війну за п'ятьма причинами: перша — через славу; друга — через вигоду; третя — через образи; четверта — через внутрішні безладдя; п'ята — через голод. Ці причини, у свою чергу, обумовлюють п'ять видів військ: перший — справедливі війська; другий — насильницькі війська; третій — шалені війська; четвертий — жорстокі війська; п'ятий — заколотні війська» [5].

Таким чином, бачимо, що для боротьби з внутрішніми безладдями вже в стародавності застосовувалися особливі «жорстокі війська».

Відомо, що розвиток будь-якої держави сполучено з виникненням і удосконалюванням спеціальних сил і засобів, призначених для силового забезпечення внутрішньої безпеки і стабільності суспільства. У свою чергу, це пов'язано з розвитком функцій і механізму держави. Таким чином, функції виступають одним з визначальних критеріїв у процесі розвитку збройних формувань, призначених для забезпечення правопорядку і внутрішньої безпеки держави [6].

Однією з важливих обставин значення правоохоронної діяльності у забезпеченні правопорядку є взаємодія правоохоронних органів із ЗМІ та правозахисними суспільними організаціями. Загальною метою такої взаємодії є використання можливостей ЗМІ та суспільних організацій для вирішення професійних завдань, що стоять перед правоохоронними органами. А саме: виявлення порушень законів, реагування на допущені правопорушення, підвищення інформованості громадян про стан правопорядку в суспільстві, захист прав та свобод людини та громадянина [2, 114].

У класично-теоретичній уяві, правовий порядок — це стан упорядкованості, організованості суспільних відносин на підставі та у відповідності до норм

національного права. Характерними ознаками правопорядку є дотримання чинних законів (норм права), правил поведінки усіма суб'єктами правовідносин, можливість вільної реалізації наданих прав і добровільного виконання покладених обов'язків. Феномен та особливість правопорядку полягає в тому, що його зміст становлять як правові, так і неправові елементи, процеси, правила, звичаї. Їх головне призначення сприяти встановленню, підтриманню та регулюванню правомірності поведінки суб'єктів суспільних відносин.

Загалом, функція забезпечення правопорядку має багатовікову історію, а на сьогодні є не менш важливою, ніж такі функції, як господарська, соціальна чи політична.

Функція охорони правопорядку, чи правоохоронна функція, — одна з основних, виникаючих відразу ж з виникненням держави, тому що порядок у суспільстві є неодмінною умовою нормального існування і розвитку як суспільства в цілому, так і самої держави. В завдання цієї функції входить охорона пануючого способу виробництва і пануючої та інших форм власності. У руслі цієї функції знаходиться і охорона прав і свобод громадян. У ряді джерел охорона прав і свобод і різних форм власності виділяється в самостійну функцію. Здійснюючи цю функцію, держава шляхом видання законів встановлює в суспільстві визначений порядок (правапорядок), перелік порушень правопорядку (правопорушень), визначає міри відповідальності за правопорушення, за допомогою процесуального законодавства визначає процедуру (порядок) розслідування, розгляду справ, пов'язаних із правопорушеннями, установлює систему правоохоронних органів, покликаних вести боротьбу з правопорушеннями (органи слідства, суду і т.д.), визначає їх компетенцію і т.д.

У вітчизняній науковій, військовій і юридичній літературі питання розкриття ролі збройних сил, жандармерії, інших спеціальних воєнізованих підрозділів держав у забезпеченні внутрішньої безпеки і громадянського порядку знайшли визначене відображення. Їх вивчення показує, що й у минулому, і в даний час ця проблема сполучена з глобальними внутрішніми проблемами, пов'язаними з етнічними і соціальними конфліктами, посиленням поширення озброєнь, тероризмом і, що сьогодні злгоденно, міжнародною злочинністю і проблемами забруднення навколишнього середовища.

Статистика показує, що тільки за останні два десятиліття у світі відбулося близько сорока різних конфліктів, велика частина з яких — внутрішньодержавні конфлікти.

Дослідження даної проблеми показало, що державами давно ведеться пошук дійових заходів по найбільш ефективному забезпеченню внутрішньої безпеки і громадянського порядку в країні. Вирішення цієї проблеми сполучено зі здійсненням саме державою, яка займає центральне місце в політичній системі суспільства, відповідних функцій і створює для їхнього здійснення свою правоохоронну систему.

Аналіз існуючих концепцій по забезпеченню внутрішньої безпеки показує, що найчастіше держави використовували такі засоби захисту від внутрішніх погроз: по-перше, шляхом соціального маневрування і маніпулювання; по-друге,

застосуванням різних видів насильства; по-третє, за допомогою фундаментальної реконструкції соціальної структури суспільства.

Особливості статейного викладання цього питання не дозволяє досить докладно розглянути організаційно-правові основи діяльності внутрішніх військ по здійсненню внутрішніх функцій держави. Проте основні висновки з цього питання такі: 1. Вивчення нормативної бази сучасної держави з питання здійснення Збройними Силами функцій внутрішньої безпеки дозволяє зробити висновок про поширення здійснення внутрішніх функцій насамперед на внутрішні війська, де останні виступають однією з основних сил при вирішенні розглянутої проблеми. 2. Правове забезпечення організації і діяльності внутрішніх військ прямо сполучено з внутрішніми функціями держави. 3. Правові основи формування і діяльності внутрішніх військ — це сукупність початків, виражених у різних формах, відповідно до яких будуються і здійснюють свою діяльність внутрішні війська. Правові основи формування і діяльності внутрішніх військ є особливою системою, що характеризується структурністю, цілісністю, ієрархічністю і взаємністю [7].

Таким чином, функція забезпечення правопорядку в сучасній державі зводиться до діяльності правоохоронних органів по охороні правопорядку від порушень, забезпеченню відповідності поведінки людей правовим розпорядженням, установленим державою, так само як стосовно до державної влади не виникала проблема поділу безпеки держави і безпеки громадянського суспільства.

Література

1. Бойчук М. В. Правопорядок і безпека особистості у громадянському суспільстві // Трибуна. — 2002. — № 9–10.
2. Петрова Н. Е. Взаимодействие общества и государства в обеспечении правопорядка // Право и государство: теория и практика. — 2006. — № 6.
3. Крижанівський А. Ф. Правопорядок як феномен правової реальності // Юридический вестник. — 2004. — № 1.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
5. У Цзы. Об искусстве ведения войны / У Цзы. — М., 1957.
6. Роша С. Н. Введение в курс теории государства и права. Ч. 2 / С. Н. Роша. — М., 1999.
7. Рожков С. П. Правовые основы осуществления вооруженными силами функций внутренней безопасности государства и охраны общественного порядка // Актуальные проблемы истории и теории российского права. — 2002. — № 4.

Анотація

Джурасва О. О. Правоохоронна діяльність у забезпеченні правопорядку в сучасній державі. — Стаття.

У статті висвітлюється сутність та значення правоохоронної діяльності у забезпеченні правопорядку в сучасній державі. Визначальним моментом виступає питання зміцнення власної безпеки, що є стійкою тенденцією розвитку суспільства. Розглядається думка, що саме забезпечення правопорядку засобом ефективної правоохоронної діяльності — це одне з головних завдань кожної демократичної сучасної держави. Дослідження даної проблеми показало, що державами давно ведеться пошук дійових заходів по найбільш ефективному забезпеченню внутрішньої безпеки і громадянського порядку в країні.

Ключові слова: правоохоронна діяльність, безпека громадян, сучасна держава, правопорядок, правоохоронні органи, права, свободи людини та громадянина, правоохоронна функція держави.

Summary

Djuraeva O. O. Law-enforcement activity in law and order ensuring in the modern state. — Article.

This article is devoted to the essence and importance of law-enforcement activity in the law and order ensuring in the modern state. The steady tendency of the development of the society is strengthening of its own safety which is a question of major importance. The opinion that ensuring of law and order by the effective law-enforcement activity is one of the main tasks of each modern democratic state is considered in this article. The research of this problem has shown that states are for a long time in search of valid means of the most effective ensuring of the state's internal security and public order in the country.

Keywords: law-enforcement activity, safety of citizens, modern state, law and order, law-enforcement authorities, human and civil rights and freedoms, law-enforcement function of state.

УДК 351.72:346.62

В. В. Добровольська

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВАЛЮТНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРИВАННЯ

Валютні операції за участю резидентів і нерезидентів підлягають валютному контролю. До резидентів, нерезидентів, винних в порушенні правил валютного регулювання і валютного контролю України, застосовуються фінансові санкції. Валютний контроль є складовою частиною фінансового контролю, питання та проблематика якого активно обговорюється у юридичній літературі. Під фінансовим контролем розуміють діяльність державних органів і недержавних організацій щодо забезпечення законності, фінансової дисципліни і доцільності при мобілізації, розподілі і використанні грошових фондів і пов'язаних з цим матеріальних цінностей [1, 383].

Фінансовий контроль — вартісний контроль, тому на відміну від інших видів контролю (екологічного, адміністративного тощо) він має місце у всіх сферах суспільного відтворення і супроводжує весь процес руху грошових фондів, включаючи і стадію осмислення фінансових результатів. Оскільки фінансова система охоплює всі види грошових фондів (як на регіональному рівні, так і на рівні окремих суб'єктів), фінансовий контроль є багаторівневим і всебічним [2, 55].

Основними завданнями фінансового контролю, через які розкривається його зміст, є перевірка фінансових обов'язків перед державою, організаціями і громадянами; перевірка розробки і виконання бюджету; перевірка правильності використання державними підприємствами, установами, організаціями державних грошових ресурсів (бюджетних і власних коштів, банківських позик, позабюджетних коштів, що є у їх розпорядженні); перевірка додержання правил здійснення фінансових операцій, розрахунків і зберігання грошових коштів державними установами і установами різних форм власності; перевірка фінансового стану і ефективності використання трудових, матеріальних ресурсів